

“Dövlət Statistika Komitəsi

əsas orqanlardan biridir”

Heydər Əliyev

**“Statistika xəbərləri” elmi-praktik
jurnalının redaksiya heyəti**

Baş redaktor

Sakit YAQUBOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Redaksiya heyəti:

Ziyad SƏMƏDZADƏ

iqtisad elmləri doktoru, professor
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü

Şahin SADIQOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Ədalət MURADOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Vahid NOVRUZOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Nazim İMANOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Süleyman QASIMOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Tahir BUDAQOV

tibb üzrə fəlsəfə doktoru

Azər ƏMİRASLANOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Mehman TAĞIYEV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Saleh MÖVLAMOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Aleksey PONOMARENKO

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent (Rusiya Federasiyası)

Roumen VESSELİNOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent (Amerika Birləşmiş Ştatları)

Alxan MANSUROV

məsul katib

**“Statistika xəbərləri” elmi-praktik jurnalının
rubrikaları**

Statistikanın inkişaf
strategiyası
və taktikası

Statistik təsnifatlar,
standartlar və
registrlər

Statistik müşahidə
metodları

Statistik məlumatların
toplanması, işlənməsi,
saxlanması və yayıl-
ması texnologiyası

İnformasiya şəbəkəsi,
məlumat bazası,
məlumat bankları

Statistik informasiya
sisteminin
təkmilləşdirilməsi

Milli Hesablar
Sistemi

Statistik tədqiqatlar

Statistika sahəsində
beynəlxalq əməkdaşlıq

Statistika:
xronika, informasiya

Bibliografiya:
yeni nəşrlər

Oxucuların rəy
və təklifləri

Statistika:
rəsmi sənədlər

Statistika:
metodoloji təminat
(metodoloji əlavələr)

Statistika:
faktlar və proqnozlar
(statistik əlavələr)

CONTENT

ECONOMIC-STATISTICAL RESEARCHES

Yusif Yusifov, Vugar Mammadalizade

Development of metadata and classification system in official statistics..... 5

Tahir Baghirov, Nijat Hasanov

The role of employment and unemployment in the formation of the labour market..... 12

Rauf Salayev

The main tasks in the formation of effective tax management during the COVID-19 pandemic in Azerbaijan..... 18

Rauf Allahyarov

Analysis of the forms of financial reporting of oil and gas industry enterprises..... 29

Hijran Kocharli, Samira Seidova

Innovative potential of the agricultural sector and the current state of the information base for its implementation..... 37

Zaur Rasulov

Disruptive innovation and career..... 44

METHODOLOGY

Nazila Aghayeva

The role of digital technologies in public life..... 50

Elchin Babayev

Analysis and assessment of the main problems of accounting for leasing operations..... 55

Zaur Aliyev

Theoretical foundations of the exploration of enterprise risks..... 60

Eldar Abiyev

Analysis of the state and prospects for the development of the economy of the territories of Azerbaijan liberated from the Armenian invaders..... 68

THE INDICATORS CONCERNING SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT FOR THE FIRST QUARTER OF 2022 OUTCOMES

Macroeconomic indicators..... 79

Gross Domestic Product manufacturing..... 81

Fixed capital allocations for the financial sources..... 81

The value of fixed capital allocations for the fields of economy..... 82

Harvesting of plant-growing products for all categories of economy..... 83

Structure of the retail trade circulation according to the products..... 83

Credit investment to the economy..... 83

Revenues of the state budget..... 84

Expenses of the state budget..... 84

Freight turnover in the transport sector..... 85

Passenger turnover in the transport sector..... 85

Foreign trade indicators of Azerbaijan with the partner countries..... 86

All important types of exported products..... 87

All important types of imported products..... 88

UOT: 33.311

DOI: 10.338.70/2413-6557-2022-8-2-5-11

**RƏSMİ STATİSTİKADA METAMƏLUMATLAR VƏ TƏSNİFATLAR SİSTEMİNİN
İNKİŞAFI**

Yusif Yusifov

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi sədrinin müavini, i.ü.f.d.
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: yusif.yusifov@stat.gov.az*

Vüqar Məmmədəlizadə

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin
Keyfiyyətin idarə edilməsi və metaməlumatlar şöbəsinin müdiri
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: vugar.mammadalizade@stat.gov.az*

Açar sözlər: metaməlumatlar, standartlar, təsnifatlar, keyfiyyət məruzələri, metaməlumatlar sistemi.

Ключевые слова: метаданные, стандарты, классификаторы, отчеты о качестве, система метаданных.

Keywords: metadata, standards, classifications, quality reports, metadata system.

Yusif Yusifov, Vüqar Məmmədəlizadə

Rəsmi statistikada metaməlumatlar və təsnifatlar sisteminin inkişafı

Xülasə

Məqalədə rəsmi statistikada metaməlumatların tətbiqində istifadə edilən “Dublin özəyi”, “Məlumatların Sənədləşdirilməsi Təşəbbüsü”, “Statistik məlumatların və metaməlumatların mübadiləsi” kimi beynəlxalq standartlar haqqında ətraflı məlumat verilmiş, Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən rəsmi statistika sistemində metaməlumatlar sisteminin qurulması istiqamətində atılmış zəruri addımlara, eyni zamanda Vahid İnteqrə edilmiş Metaməlumatların Strukturu əsasında statistik göstəricilərə metaməlumatların və keyfiyyət məruzələrinin yazılaraq yayımlanmasına, həmçinin metaməlumatlar sisteminin əsasını təşkil edən təsnifatlara, beynəlxalq təsnifatlarla uzlaşdırılmış milli təsnifatların hazırlanması prosesinə, təsnifatların hazırlanması sahəsində əldə edilmiş uğurlara diqqət ayrılmışdır.

Юсиф Юсифов, Вугар Мамедализаде

Развитие системы метаданных и классификаций в официальной статистике

Резюме

В статье представлена подробная информация о международных стандартах, используемых при применении метаданных в официальной статистике, таких как «Дублинское ядро», «Инициатива документации данных», «Обмен статистическими данными и метаданными», было уделено особое внимание необходимым мерам, предпринятым Государственным Комитетом по Статистике для построения системы метаданных в системе официальной статистики, написанию и публикации метаданных и отчетов о качестве статистических показателей на основе единой интегрированной структуры метаданных, а также классификациям, составляющих основу системы метаданных, процессу подготовки национальных классификаций, согласованных с международными классификациями, достижениям в области подготовки классификаций.

Yusif Yusifov, Vugar Mammadalizade

Development of metadata and classification system in official statistics

Summary

The article provides detailed information on international standards such as “Dublin Core”, “Data Documentation Initiative”, “Statistical Data and Metadata eXchange” used in the application of metadata in official statistics, focuses on the substantial measures taken by the State Statistical Committee on establishment of metadata system in the official statistical system, at the same time, developing and publishing metadata and quality reports on statistical indicators based on Single Integrated Metadata Structure, classifications, which form the basis of metadata system, development process of national classifications coordinated with international classifications, achievements in the field of preparation of classifications.

Ədəbiyyat

1. Part B - Metadata Concepts, Standards, Models and Registries
<https://statswiki.unece.org/pages/diffpagesbyversion.action?pageId=9110092&selectedPageVersions=105&selectedPageVersions=104>
2. “2018-2025-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında rəsmi statistikanın inkişafına dair Dövlət Proqramı” https://www.stat.gov.az/menu/2/state_programs/2018_2025/
3. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0498&from=HR>
4. Technical manual of the Single Integrated Metadata Structure
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/64157/4373903/03-Single-Integrated-Metadata-Structure-and-its-Technical-Manual.pdf>
5. Single Integrated Metadata Structure V 2.0 (SIMS V2.0) and its underlying reporting structures the ESS quality and reference metadata reporting standards ESMS 2.0 and ESQRS 2.0
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/64157/4373903/SIMS-2-0-Revised-standards-November-2015-ESSC-final.pdf>
6. <https://www.azstat.org/tesnifat/>
7. https://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM&StrGroupCode=CLASSIFIC&StrLanguageCode=EN
8. “Rəsmi statistika haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu
9. Keyfiyyətin idarə edilməsi sistemi sənəd toplusu (V nəşr), Dövlət Statistika Komitəsi, Bakı 2017.
10. Azərbaycanın Milli Statistika Sisteminin Qlobal Qiymətləndirilməsi
https://www.stat.gov.az/source/others/Q_Q.pdf
11. Vahid inteqrə edilmiş metaməlumatların (SIMS 2.0) və onun əsasını təşkil edən keyfiyyət məruzələrinin (ESQRS 2.0) və metaməlumatların (ESMS 2.0) strukturu, Dövlət Statistika Komitəsi, Bakı 2016

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 01.03.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 04.03.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2022

UOT:331.5.331.56/57

DOI:10.338.70/2413-6557-2022-8-2-12-17

ƏMƏK BAZARININ FORMALAŞMASINDA MƏŞĞULLUĞUN VƏ İŞSİZLİYİN ROLU

Tahir Bağirov

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi

Əmək statistikasının işçi qüvvəsinin tədqiqatı sektorunun müdiri

AZ1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81

e-poçt: tahir.baghirov@stat.gov.az

Nicat Həsənov

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi

Əmək statistikasının işçi qüvvəsinin tədqiqatı sektorunun baş məsləhətçisi

AZ1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81

e-poçt: nijat.hasanov@stat.gov.az

Açar sözlər: əmək bazarı, işsizlik, məşğulluq, işçi qüvvəsi, qeyri-formal məşğulluq.

Ключевые слова: рынок труда, безработица, занятость, рабочая сила, неформальная занятость.

Keywords: labour market, unemployment, employment, labour force, informal employment.

Tahir Bağirov, Nicat Həsənov

Əmək bazarının formalaşmasında məşğulluğun və işsizliyin rolu

Xülasə

Məqalədə qeyd olunur ki, bütün iqtisadi proseslərinin mərkəzində əmək münasibətləri durduğundan bu sahənin araşdırılması vacibdir. Əmək münasibətləri əmək bazarında tələb və təklif əsasında tənzimləndiyindən bu bazara təsir göstərən ilkin amil olan insan kapitalı araşdırılmışdır. Məqalədə 2005-2020-ci illərdə əmək bazarının əsas sosial-iqtisadi göstəriciləri təhlil edilmiş, ölkədə mövcud vəziyyəti, beynəlxalq reytinglərdəki yeri və inkişaf istiqamətləri, bu sahədə çatışmazlıqlar araşdırılmış və beynəlxalq təcrübədən istifadə edilməklə problemin həlli yolları qeyd edilmişdir.

Тахир Багиров, Ниджат Гасанов

Роль занятости и безработицы в формировании рынка труда

Резюме

В статье отмечается важность изучения данной области, поскольку в основе всех экономических процессов лежат трудовые отношения. Ввиду того, что трудовые отношения на рынке труда регулируются на основе спроса и предложения, был изучен человеческий капитал, как первичный фактор, влияющий на этот рынок. Также проанализированы основные социально-экономические показатели рынка труда в 2005-2020 годах, рассмотрена текущая ситуация в стране, её место в международных рейтингах и тенденции развития, исследованы недостатки в этой сфере и отмечены пути их решения с учётом использования международного опыта.

Tahir Baghirov, Nijat Hasanov

The role of employment and unemployment in the formation of the labour market

Summary

The article states that the analysis of this field is important since the labor relations stand at the center of all economic processes. While labor relations are regulated by supply and demand in the labor market, human capital which is the initial element affecting this market has been analyzed. In the article, the main socio-economic indicators of the labor market for the period of 2005-2020 are analyzed, the current situation in the country, its international rankings, and development prospects,

and the challenges in this field are investigated, and finally, solutions by using international experiences are mentioned.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycan 2020: Gələcəyə Baxış” İnkişaf Konsepsiyası Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. Bakı 29 dekabr 2012
2. “Məşğulluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu
3. Azərbaycanca təhsil, elm və mədəniyyət, statistik məcmuə, 2015
4. “Əmək bazarı”, statistik məcmuə. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. 2020
5. T.Ə.Quliyev, Əməyin iqtisadiyyatı, Bakı- 2003
6. T.Ə.Quliyev, İnsan resurslarının idarə edilməsi. Bakı – 2013
7. Mehbalıyev S, İsgəndərov R. Əmək bazarı və əhəlinin sosial müdafiəsi. Bakı 2002
8. İsmayılzadə Ə.A. İnsan resurslarının idarə edilməsi və sosial inkişafı, Bakı 2013
9. «Общества и Экономика», 2011, № 11
10. https://www.stat.gov.az/source/labour/az/001_1.xls
11. https://www.stat.gov.az/source/labour/az/001_7-8.xls

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 30.03.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 04.04.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2022

UOT: 336.01

DOI: 10.3338.70/2413-6557-2022-8-2-18-28

ОСНОВНЫЕ ЗАДАЧИ В ФОРМИРОВАНИИ ЭФФЕКТИВНОГО НАЛОГОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ COVID-19 В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Рауф Салаев

Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Кандидат экономических наук, доцент кафедры «Экономика»

AZ 1072, город Баку, улица Гасана Алиева 135

e-почта: salayev@unec.edu.az

Açar sözlər: vergilər, vergi menecmenti, Vergi Məcəlləsi, vergi daxilolmaları, vergi güzəştləri, dövlət büdcəsi, vergi siyasəti.

Ключевые слова: налоги, налоговый менеджмент, Налоговый Кодекс, налоговые поступления, налоговые льготы, государственный бюджет, налоговая политика.

Keywords: taxes, tax management, Tax Code, tax receipts, tax incentives, state budget, tax policy.

Rauf Salayev

Azərbaycanda COVID-19 pandemiyası dövründə səmərəli vergi menecmentinin formalaşdırılmasında əsas məsələlər

Xülasə

Məqalədə qeyd olunur ki, vergi menecmenti maliyyə idarəetməsinin tərkib hissəsidir. Maliyyə elminin və praktikasının obyektı dövlətin və müəssisələrin maliyyə təsərrüfatıdır.

Vergi menecmenti daxil olan və gedən vergi axınlarının idarə edilməsi sahəsində səmərəli qərarların qəbul edilməsini nəzərdə tutur. Belə qərarların qəbulu bütövlükdə iqtisadiyyat səviyyəsində dövlətin təşkil etdiyi vergi prosesi çərçivəsində həyata keçirilir.

Bütün dünyada vergi administrasiyaları COVID-19 pandemiyasından əziyyət çəkən ümumi və ya xüsusi kateqoriyalar üzrə vergi ödəyicilərini dəstəkləmək üçün tədbirlər görür və ya nəzərdən keçirir.

Azərbaycan Respublikasında COVID-19 pandemiyasının yayılması və 2020-ci il yanvarın 1-dən xüsusi karantin rejiminin tətbiqi ilə əlaqədar 1 il müddətinə müvəqqəti vergi rejiminin tətbiqi barədə qərar qəbul edilib və müvafiq dəyişikliklər Vergi Məcəlləsinə əlavə edilib.

Bu gün Azərbaycan hökuməti pandemiya dövründə mənfi təsirləri minimuma endirmək və sahibkarlara daha çox dəstək vermək üçün mühüm addımlar atır.

Рауф Салаев

Основные задачи в формировании эффективного налогового менеджмента в период пандемии COVID-19 в Азербайджане

Резюме

В статье отмечается, что налоговый менеджмент составляет часть финансового менеджмента. Объектом финансовой науки и практики выступает финансовое хозяйство государства и предприятий.

Налоговый менеджмент предполагает принятие эффективных решений в области управления входящими и исходящими налоговыми потоками. Принятие таких решений осуществляется в рамках налогового процесса, организуемого государством на уровне экономики в целом.

Налоговые администрации во всем мире принимают или рассматривают меры по поддержке налогоплательщиков в целом или отдельных категорий налогоплательщиков, пострадавших от пандемии COVID-19.

В связи с распространением пандемии COVID-19 в Азербайджанской Республике и введением специального карантинного режима с 1 января 2020 года принято решение о применении временного налогового режима сроком на 1 год и внесены изменения в Налоговом Кодексе.

Сегодня правительство Азербайджана предпринимает важные шаги для минимизации негативного воздействия пандемии COVID-19 и оказания большей поддержки предпринимателям в период пандемии.

Rauf Salayev

The main tasks in the formation of effective tax management during the COVID-19 pandemic in Azerbaijan.

Summary

The article notes that tax management is part of financial management. The object of financial science and practice is the financial economy of the state and enterprises.

Tax management involves making effective decisions in the field of managing incoming and outgoing tax flows. The adoption of such decisions is carried out within the framework of the tax process organized by the state at the level of the economy as a whole.

Tax administrations around the world are taking or considering measures to support taxpayers in general or specific categories of taxpayers affected by the COVID-19 pandemic.

In connection with the spread of the COVID-19 pandemic in the Republic of Azerbaijan and the introduction of a special quarantine regime from January 1, 2020, a decision was made to apply a temporary tax regime for a period of 1 year and amendments were made to the Tax Code.

Today, the Azerbaijani government is taking important steps to minimize the negative impact and provide more support to entrepreneurs during the pandemic.

Литературы

1. Налоговый Кодекс Азербайджанской Республики, 2022
2. Садыгов М.М., Магерамов Р.Б., Салаев Р.А., Мамедова Г.М., Мамедзаде Н.Р. «Налоги и налогообложение в Азербайджане». Второе издание. Учебник. Баку, 2020, 460 стр.
<http://unec.edu.az/application/uploads/2020/09/PDF-19082020.pdf>
3. <https://www.stat.gov.az/source/finance/>
4. <https://www.taxes.gov.az/az/page/dovlet-budcesine-vergi-ve-sair-daxilolmalar>
5. <https://ru.oxu.az/economy/573972>
6. <https://ru.oxu.az/economy/566137>
7. <https://www.trend.az/business/3560530.html>
8. <https://www.trend.az/business/finance/3543059.html>
9. <https://president.az/ru/articles/view/36228>
10. https://azertag.az/ru/xeber/Azerbaidzhan_vo_vremya_pandemii_koronavirusa_provodit_ushesh_nuyu_socialnuyu_politiku-1466813

Мәqалә redaksiyaya daxil olmuşdur: 11.03.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 15.03.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2022

NEFT-QAZ SƏNAYESİ MÜƏSSİSƏLƏRİNİN MALİYYƏ HESABAT FORMALARININ TƏHLİLİ

Rauf Allahyarov

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti,
Mühasibat uçotu və audit kafedrasının doktorantı, i.ü.f.d.
AZ1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 22
e-poçt: allahyarovrauf50@gmail.com*

Açar sözlər: maliyyə hesabatı, mühasibat uçotu, auditin təşkili, vergitutma, iqtisadi inkişaf, neft-qaz sənayesi.

Ключевые слова: финансовая отчетность, бухгалтерский учет, организация аудита, налогообложение, экономическое развитие, нефтегазовая промышленность.

Keywords: financial reporting, accounting, audit organization, taxation, economic development, oil and gas industry.

Rauf Allahyarov

Neft-qaz sənayesi müəssisələrinin maliyyə hesabat formalarının təhlili

Xülasə

Bu məqalədə, müəssisələrin maliyyə nəticələri və maliyyə vəziyyəti haqqında müxtəlif maraqlı tərəflərə məlumatlarının açıqlanmasını əhatə edən maliyyə hesabatlarının formaları nəzərdən keçirilmişdir. Məqalədə müəssisələrin uçot siyasəti kimi tətbiq etdiyi xərc modeli və yenidən qiymətləndirmə modeli nəzəri cəhətdən izah edilmişdir. Bu baxımdan global neft-qaz sənayesi müəssisələri, həmçinin SOCAR neft şirkətinin maliyyə hesabatları araşdırılmışdır. SOCAR-ın maliyyə funksiyaları və neft-qaz layihələrində apardığı strategiyalar, xüsusilə SOCAR-ın investisiya və maliyyə mənbələrinin cəlbini əsas götürən davamlı inkişaf strategiyasının təhlili aparılmışdır.

Рауф Аллахаров

Анализ форм финансовой отчетности предприятий нефтегазовой промышленности

Резюме

В данной статье рассматриваются формы финансовой отчетности, которые охватывают раскрытие информации о финансовых результатах и финансовом состоянии предприятий различным заинтересованным сторонам. Теоретически объясняются модель затрат и модель переоценки, которые организация использует в качестве своей учетной политики. В связи с этим, были исследованы предприятия глобальной нефтегазовой промышленности, а также финансовая отчетность SOCAR. Был проведен анализ финансовых функций и проведенных стратегий SOCAR в нефтегазовых проектах, в частности стратегии устойчивого развития, основанной на привлечении инвестиций и финансовых ресурсов.

Rauf Allahyarov

Analysis of the forms of financial reporting of oil and gas industry enterprises

Summary

This article examines the forms of financial reporting that cover the disclosure of financial data about the financial results and financial condition of enterprises to various stakeholders. The cost model and revaluation model applied as accounting policy by the entity are theoretically explained. In this regard, the global oil and gas industry enterprises as well as the financial reporting of SOCAR have been statistically and analytically examined. An analysis of SOCAR's financial

functions and strategies in oil and gas projects, in particular SOCAR's sustainable development strategy based on investment and financial resources are clarified.

Ədəbiyyat

1. Abbaslı N. və b. Audit: Ali məktəblər üçün dərs vəsaiti / N.Abbaslı, V.Ağayev, C.Ağakışiyev. - Bakı: Azərneşr, 2011. - 2-ci nəşri. - 504 s.
2. Castrillon, M.A.G. (2021). The Concept of Corporate Governance // *Vision De Futuro*, №25(2). - pp.178-190.[Online]. Available at: <https://www.redalyc.org/> (Accessed: 02.02.2022)
3. Cəfərli H.A. İqtisadi təhlil. - Bakı: Elm və təhsil, 2009. - 560 s.
4. EY. (2020). Consolidated financial statements prepared under International Financial Reporting Standards. - Available at: <https://socar.az/> (Accessed: 01.02.2022)
5. Fitch Rating. (2022). Fitch Revises Outlook on Azerbaijan's SOCAR to Stable. - Available at: <https://www.fitchratings.com/> (Accessed: 30.01.2022)
6. Fred economic data. (2022). Breakeven Fiscal Oil Price for Azerbaijan. - . Available at: <https://fred.stlouisfed.org/> (Accessed:01.02.2022)
7. Hansen, O. (2018). Oil and Gas Production. - 2nd ed.- Denmark: Laserprint.
8. Hasiholan, D.L., Daryanto, M.W. (2018). Financial performance analysis and evaluation of gas industry in Indonesia: case study of state-owned enterprise (soe) perusahaan gas negara for the period of 2013 – 2017 // *South East Asia Journal of Contemporary Business, Economics, and Law*. - №17 (2). - pp.36-46. - Available at: <https://seajbel.com/> (Accessed: 02.02.2022)
9. Inkpen, A., Moffett, H, M. (2011). The Global Oil and Gas Industry: Management // *Strategy and Finance*. - USA: Rights House.
10. Mirzəcanzadə A.X. və b. Neft və qaz yataqlarının işlənilməsi və istismarı / A.X.Mirzəcanzadə, M.Ə.İskəndərov, M.Ə.Abdullayev. - Bakı, 2010. - 444s.
11. Mordor Intelligence. (2022). Azerbaijan oil and gas downstream market - growth, trends, covid-19 impact, and forecasts (2022 - 2027). - Available at: www.mordorintelligence.com/ (Accessed:01.02.2022)
12. Rüstəmov P.H. Müasir idarəetmə sistemində innovasiyalı yanaşma (Azərbaycanın neft-qaz sənayesi təmsalında). - Bakı: «İqtisad Universiteti» nəşriyyatı, 2015. - 168s.
13. 13.SOCAR. (2020). Annual Sustainable Development Report. - Available at: <https://socar.az/>
14. 14.The Global Economy. (2020). Azerbaijan Oil Production. - Available at: <https://www.theglobaleconomy.com/> (Accessed: 02.02.2022)

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 03.03.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 07.03.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2022

UOT:311.216

DOI: 10.338.70/2413-6557-2022-8-2-37-43

AQRAR SAHƏNİN İNNOVASIYA POTENSİALI VƏ ONUN REALLAŞDIRILMASININ İNFORMASIYA BAZASININ MÖVCUD VƏZİYYƏTİ

Hicran Köçərli

Sumqayıt Dövlət Universiteti

Maliyyə və mühasibat uçotu kafedrasının baş müəllimi

AZ 5008, Sumqayıt şəhəri, 43-cü məhəllə

e-poçt: kocerlih@gmail.com

Səmirə Seyidova

Sumqayıt Dövlət Universiteti

Maliyyə və mühasibat uçotu kafedrasının assistenti

AZ 5008, Sumqayıt şəhəri, 43-cü məhəllə

e-poçt: samira_seyidova@inbox.ru

Açar sözlər: innovasiya fəaliyyəti, sürət, informasiya bazası, iqtisadi mexanizm, prioritetlər, aqrar sahə, stimullaşdırma.

Ключевые слова: инновационная деятельность, скорость, информационная база, экономический механизм, приоритеты, аграрный сектор, стимулирование.

Keywords: innovation activity, speed, information base, economic mechanism, priorities, agricultural sector, stimulation.

Hicran Köçərli, Səmirə Seyidova

Aqrar sahənin innovasiya potensialı və onun reallaşdırılmasının informasiya bazasının mövcud vəziyyəti

Xülasə

Yarım əsrdən çoxdur ki, informasiya maddi, maliyyə və əmək resursları ilə yanaşı, ictimai istehsalın mühüm resursu statusunu almışdır. Bu status intensiv inkişaf yoluna üstünlük verildiyi bütün hallarda da möhkəmlənir. Hazırda böyük sürətlə təşəkkül tapan informasiya cəmiyyəti də bu baxımdan istisna deyildir. Başqa sözlə, informasiya cəmiyyətinin formalaşması iqtisadi fəaliyyətin resursu olan informasiyanın rolunu daha da artırır. Bu cəmiyyətin məhsulu olan rəqəmsal iqtisadiyyatın aqrar sahədə formalaşan sektorunda innovasiya potensialının təşəkkülü və reallaşmasında informasiya daim ön plandadır. Təqdim olunan məqalədə aqrar sahənin innovasiya potensialının xarakteristikası verilmiş və onun reallaşdırılmasının informasiya bazasının mövcud vəziyyəti təhlil edilmişdir. Daha sonra aqrar sahədə innovasiya fəaliyyətinin sürətləndirilməsi üçün iqtisadi mexanizmin formalaşması imkanları qiymətləndirilmiş, prioritetləri müəyyən olunmuşdur.

Хиджран Кочарли, Самира Сеидова

Инновационный потенциал аграрного сектора и текущее состояние информационной базы его реализации

Резюме

Более полувека информация, наряду с материальными, финансовыми и трудовыми ресурсами, имеет статус важного ресурса общественного производства. Этот статус укрепляется во всех случаях, когда предпочтение отдается пути интенсивного развития. Быстро развивающееся информационное общество не является исключением. Иными словами, формирование информационного общества повышает роль информации как ресурса экономической деятельности. Информация всегда находится на переднем плане формирования и реализации инновационного потенциала аграрного сектора цифровой экономики, которая является продуктом этого общества. В представленной статье дается характеристика инновационного потенциала аграрного сектора и проводится анализ современного состояния информационной базы его реализации. Затем были определены

приоритеты и оценены возможности формирования экономического механизма ускорения инновационной деятельности в аграрном секторе.

Hijran Kocharli, Samira Seidova

Innovative potential of the agricultural sector and the current state of the information base for its implementation

Summary

For more than half a century, information, along with material, financial and labor resources, has received the status of an important resource of social production. This status is strengthened in all cases when preference is given to the path of intensive development. The rapidly developing information society is no exception. In other words, the formation of the information society enhances the role of information as a resource for economic activity. Information is always at the forefront of the formation and implementation of the innovative potential of the agricultural sector of the digital economy, which is a product of this society. The presented article characterizes the innovative potential of the agricultural sector and analyzes the current state of the information base for its implementation. Then, priorities were identified and the possibilities of forming an economic mechanism for accelerating innovation in the agricultural sector were assessed.

Ədəbiyyat

1. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность. М.: Экзамен, 2001, 576 с.
2. Радченко В.М. Ионов Ю.Г. Инвестиционная политика в стратегии инновационного развития. Центр исследований региональной экономики. Воронеж, 2006-2009. www.lerc.ru/?part=bulletin&art=53&page=5.
3. Səfərov R. İnnovasiyanın səmərəliliyinin müəyyən edilməsində istifadə edilən metodikaların təhlili. Elm və İnnovasiya jurnalı. Bakı, 2011, №1(5), s.53-56.
4. Azərbaycanda innovasiya siyasətinin effektivliyinin artırılması yolları. Bakı, EDF SBİİYF, 2017, 51 s.
5. Nəcəfov Z. M. Azərbaycan Respublikasında milli innovasiya sisteminin formalaşması və inkişafı. 08.00.05 və 08.00.13. İ.e.d. ... dissert. avtoreferatı. Bakı, 2011, 38 s.
6. Musayev A. F. İnnovasiya iqtisadiyyatı və vergi stimullaşdırması. Bakı. "Azərbaycan Universiteti" nəşriyyatı, 2014. 184 s.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 06.02.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 09.02.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2022

DAĞIDICI INNOVASİYALAR VƏ KARYERA

Zaur Rəsulov

*Mingəçevir Dövlət Universitetinin baş müəllimi,
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin dissertantı
AZ1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6
e-poçt: zyrasulov@mail.ru*

Açar sözlər: innovasiya, innovasiya əsaslı inkişaf, dəstəkləyici innovasiya, dağıdıcı innovasiya, karyera, karyera artımı, peşəkar karyera.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, поддерживающие инновации, подрывные инновации, карьера, карьерный рост, профессиональная карьера.

Key words: innovation, innovative development, supporting innovation, disruptive innovation, career, career growth, professional career.

Zaur Rəsulov

Dağıdıcı innovasiyalar və karyera

Xülasə

Əvvəllər “innovasiya” termini texniki və texnoloji mənada hər hansı bir yeniliklə əlaqəli idisə, hazırda sosial sferada, təşkilatların idarə edilməsində, şəxslərarası və qruplararası qarşılıqlı əlaqələrdə, həmçinin karyera məsələlərində innovativ proseslərdən bəhs olunur. İdarəetmə innovasiyalarının tədqiqi ilə bağlı qeyd etmək lazımdır ki, onlar idarəetmə fəaliyyətinin bütün sahələrində baş verir. İşçilərin karyerasının idarə edilməsi prosesi də istisna deyil və bu sahədə də müxtəlif növ innovasiyalar yaranıb və yaranmaqdadır.

Məqalədə innovasiya əsaslı inkişaf modelinə keçid zamanı innovasiyaların dəstəkləyici xüsusiyyətləri ilə yanaşı onun dağıdıcı xarakterinə də diqqət yetirilmişdir. Tədqiqat prosesində, həmçinin dağıdıcı innovasiyalarla karyera artımı arasında qarşılıqlı əlaqənin olması da təsdiq edilmişdir. Bu məqsədlə “Dağıdıcı innovasiyalar” modeli araşdırılmış və karyera irəliləyişləri zamanı riayət oluncaq zəruri qaydalar, prosedurlar müəyyənləşdirilmişdir.

Заур Расулов

Подрывные инновации и карьера

Резюме

Если раньше термин «инновация» ассоциировался с любыми инновациями в техническом и технологическом значениях, то теперь речь идет об инновационных процессах в социальной сфере, в управлении организациями, в межличностных и групповых отношениях, а также в вопросах карьеры. При изучении управленческих инноваций следует отметить, что они возникают во всех сферах управления. Не является исключением и процесс управления карьерой сотрудников, и в этой сфере появлялись и появляются различные инновации.

В статье, наряду с поддерживающими свойствами инноваций, уделено существенное внимание и их подрывному характеру при переходе к инновационной модели развития. В процессе исследования также установлена взаимосвязь между подрывными инновациями и карьерным ростом. С этой целью была рассмотрена модель «Подрывные инновации», а также определены необходимые правила и процедуры, которым необходимо следовать при карьерном росте.

Zaur Rasulov

Disruptive innovation and career

Summary

If earlier the term "innovation" was associated with any innovation in the technical and technological sense, now it is about innovative processes in the social sphere, in the management of organizations, in interpersonal and group relations, even in career matters. While studying management innovations, it should be noted that they occur in all areas of management. The process of managing the career of employees is no exception, and various innovations have appeared and are appearing in this area.

The article also focused on the disruptive character, besides the supporting properties of innovations, in the transition to an innovative development model. A relationship between disruptive innovation and career growth was also approved in the research process. In this regard, the model of "Disruptive innovation" was analysed and the necessary rules and procedures that must be followed when carrying up a career were identified.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 6 dekabr 2016-cı il tarixli 1138 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.

2. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 24 oktyabr 2013-cü il tarixli 13 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir.

3. Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2 fevral 2021-ci il tarixli 2469 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir.

4. Qasimov F.H., Əliyev T.N., Nəcəfov Z.M. Milli innovasiya sisteminin təşkili və idarə edilməsi. Bakı: Elm və təhsil, 2013

5. Robbins S.P., Koulter M., DeSenzo D.A. İdarəetmənin əsasları (İngilis dilindən tərcümə). Bakı: TEAS Press Nəşriyyatı evi, 2019. 528 səh.

6. Гасанов Г.С. Современные тенденции бизнес-менеджмента: взаимодействие комплиментарности и ментальности: монография. – СПб.: Изд-во СПбГЭУ, 2019. – 127 с.

7. Клейтон М.Кристенсен. Дилемма инноватора. Пер. с англ. М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. - 239 с.

8. Джонсон Уитни. Подрывные инновации... в карьере. Harvard Business Review Россия, 17 августа 2012

9. <https://www.stat.gov.az/> - Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet sahifəsi

10. <https://www.bls.gov/careeroutlook> - U.S. Bureau Of Labor Statistics - ABŞ-ın Əmək Statistika Bürosunun rəsmi internet sahifəsi

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 10.02.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 14.02.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2022

RƏQƏMSAL TEXNOLOGİYALARIN İCTİMAİ HƏYATDA ROLU

Nazilə Ağayeva

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzinin
Məlumatların toplanması texnologiyaları və
statistik modelləşdirmə şöbəsinin rəis müavini
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: nazila.aghayeva@stat.gov.az*

Açar sözlər: rəqəmsal texnologiya, innovasiya, informasiya texnologiyaları, ictimai həyat, təlimin rəqəmsallaşması, elmi innovasiya.

Ключевые слова: цифровые технологии, инновации, информационные технологии, общественная жизнь, цифровизация образования, научные инновации.

Keywords: digital technologies, innovations, information technologies, social life, digitalization of education, scientific innovations.

Nazilə Ağayeva

Rəqəmsal texnologiyaların ictimai həyatda rolu

Xülasə

Məqalədə qeyd edilir ki, ölkədə rəqəmsal texnologiyanın transformasiya etdiyi bir dövrdə yaşayırıq. Bu texnologiyaların tətbiqi ictimai həyata öz təsirini göstərir. Rəqəmsallaşma ictimai həyatda qlobal problemlərin həlli üçün vacib bir mərhələdir.

Yeni biliklərə, texnologiyalara və idarəetmə metodlarına əsaslanan sistemin yaranması ölkədə ictimai inkişafın əsasını təşkil edir.

Rəqəmsal texnologiyaların kütləvi tətbiqi üçün təlim sistemi köklü dəyişdirilməli, elm və istehsal arasındakı əlaqələr güclənməli, elmi tədqiqatların bazar ehtiyaclarına uyğunluğu üçün yeni bir mexanizm yaradılmalıdır.

Назиля Агаева

Роль цифровых технологий в общественной жизни

Резюме

В статье отмечается, что мы живем во времена, когда в стране происходит трансформация цифровых технологий. Применение этих технологий оказывает влияние на общественную жизнь. Цифровизация – важный этап в решении глобальных проблем общественной жизни.

Появление системы, основанной на новых знаниях, технологиях и методах управления, является основой общественного развития в стране.

Для массового применения цифровых технологий необходимо кардинально изменить систему подготовки кадров, укрепить связь науки и производства, создать новый механизм приведения научных исследований в соответствие с потребностями рынка.

Nazila Aghayeva

The role of digital technologies in public life

Summary

The article notes that we live in a period where the country is being transformed by digital technologies. The use of these technologies has an impact on social life. Digitalization is an important stage in solving global problems of public life.

The emergence of a system based on new knowledge, technologies and management methods is the basis of social development in the country.

For the mass application of digital technologies, it is necessary to radically change the system of personnel training, strengthen the connection between science and production, and create a new mechanism for bringing scientific research in line with market needs.

Ədəbiyyat

1. Насиєв S.M. "Statistikanın ümumi nəzəriyyəsi" Bakı: "İqtisad Universiteti " nəşriyyatı-2005.
2. Кельчевская Н.Р., Срогович М.И. Инновационный подход к взаимодействию высшей школы и промышленности //Там же. С. 35.
3. Савельев А. Инновационное высшее образование // Высшее образование в России. 2001. №6. С. 43.
4. Орлов А.И. Прикладная статистика М.: Издательство «Экзамен», 2004. http://www.aup.ru/books/m163/4_2.htm
5. Орлов А. И. Задачи оптимизации и нечеткие переменные. - М.: Знание, 1980.- 64 с.
6. <https://viafuture.ru/katalog-idej/innovatsionnye-pedagogicheskie-tehnologii>
7. Орлов А.И. Высокие статистические технологии. - Журнал «Заводская лаборатория». 2003. Т.69. No.11. С.55-60.
8. <https://nsportal.ru/shkola/materialy-k-attestatsii/library/2013/11/19/innovatsii-v-obrazovatenom-protsesse>.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 03.02.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 07.02.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2022

UOT: 338

DOI: 10.338.70/2413-6557-2022-8-2-55-59

AZƏRBAYCANDA TİKİNTİ SAHƏSİ ÜZRƏ LİZİNQ ƏMƏLİYYATLARININ UÇOTUNUN ƏSAS PROBLEMLƏRİNİN TƏHLİLİ VƏ QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Elçin Babayev

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Mühasibat uçotu və audit kafedrası, doktorant
AZ1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 22
e-poçt: Elcinbabayevbbubbu@gmail.com*

Açar sözlər: tikinti sektoru, beynəlxalq standartlar, lizinq qanunvericiliyi, lizinq bazarı, vergitutma.

Ключевые слова: строительный сектор, международные стандарты, лизинговое законодательство, рынок лизинга, налогообложение.

Keywords: construction sector, international standards, leasing legislation, leasing market, taxation.

Elçin Babayev

Azərbaycanda tikinti sahəsi üzrə lizinq əməliyyatlarının uçotunun əsas problemlərinin təhlili və qiymətləndirilməsi

Xülasə

Elmi məqalənin əsas məqsədi tikinti sahəsində lizinq əməliyyatlarının uçotunun əsas problemlərinin öyrənilməsi, lizinq əməliyyatlarının həyata keçirilməsi üçün sabit normativ-hüquqi bazanın formalaşdırılması, lizinq əməliyyatlarının uçotunu təkmilləşdirilməsi, maliyyə hesabatlarının beynəlxalq standartlara effektiv inteqrasiyasını təhlil edilməsindən ibarətdir. Məqalədə iki tikinti şirkətinin təmsalında aparılmış kompleks təhlil nəticəsində lizinq əməliyyatları üzrə normativ-hüquqi bazanın və mühasibat uçotunun təkmilləşdirilməsi üçün effektiv yanaşmaların üzə çıxarılmasına dair təkliflər verilmişdir. Qeyd edilir ki, elmi məqalədə göstərilən müddəalar və əldə edilən nəticələr Azərbaycan qanunvericiliyinin MHBS ilə yaxınlaşmasına kömək edə bilər və MHBS 16 "Maliyyə icarəsi"nin tətbiqi lizinq şirkətləri üçün mühasibat uçotu proseduru xeyli asanlaşdıracaq. MHBS ilə Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyi arasındakı əsas ziddiyyətli məqamlar göstərilir, normativ bazanın təkmilləşdirilməsi və tikinti sahəsi üzrə lizinq əməliyyatlarının uçot problemlərinin aradan qaldırılması üçün tövsiyələr verilir.

Эльчин Бабаев

Анализ и оценка основных проблем учета лизинговых операций в строительной отрасли в Азербайджане

Резюме

Целью статьи является изучение основных проблем учета лизинговых операций, формирование устойчивой нормативно-правовой базы для осуществления лизинговых сделок, усовершенствование учета лизинговых операций, анализ эффективного интегрирования финансовых отчетов с международными стандартами в строительной отрасли. В статье, в результате проведенного комплексного анализа, на примере двух строительных компаний даны рекомендации по выявлению эффективных подходов для усовершенствования нормативно-правовой базы и бухгалтерского учета лизинговых операций. Отмечается, что указанные в научной статье положения и полученные результаты могут помочь сближению законодательства Азербайджана с МСФО и применению «Финансовой аренды» МСФО 16 значительно упростит порядок ведения бухгалтерского учета для лизинговых компаний. Указаны основные противоречивые моменты между МСФО и законодательством Азербайджанской Республики, даны рекомендации по устранению учетных проблем лизинговых операций и усовершенствованию нормативной базы в строительной отрасли.

Elchin Babayev
Analysis and assessment of the main problems of accounting for leasing operations
on the construction industry in Azerbaijan

Summary

The main purpose of the scientific article is to study the main problems of accounting for leasing operations in construction, to form a stable regulatory framework for leasing operations, to improve the accounting of leasing operations, to analyze the effective integration of financial statements into international standards. The article provides suggestions for identifying effective approaches to improving the regulatory framework and accounting for leasing operations as a result of a comprehensive analysis of two construction companies. It is noted that the provisions of the scientific article and the results obtained can help bring Azerbaijani legislation closer to IFRS, and the application of IFRS 16 "Financial Leasing" will greatly simplify the accounting procedure for leasing companies. The main contradictions between IFRS and the legislation of the Republic of Azerbaijan are indicated, recommendations are given to improve the regulatory framework and eliminate the accounting problems of leasing operations in the field of construction.

Ədəbiyyat

1. Mürşüdlü F.F., Zeynalov Z.Q. Beynəlxalq bank biznesi: Lizinq komponenti // Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Materialları 2013. № 4 s. 226-234.
2. "Azərbaycan - 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası. Bakı, 2012. 41 s.
3. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi (№ 779-IQ, 28 dekabr 1999-cu il).
4. Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına əsasən mühasibat uçotunun aparılması Qaydaları 30.01.2017 Q-01
5. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi, 2022

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 04.02.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 09.02.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2022

UOT: 338.45

DOI: 10.338.70/2413-6557-2022-8-2-60-67

MÜƏSSİSƏ RİSKLƏRİNİN ARAŞDIRILMASININ NƏZƏRİ ƏSASLARI

Zaur Əliyev

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (SOCAR-ın)

«Neftqazəlmitədqiqatlayihə» İnstitutunun doktorantı

AZ 1122, Bakı şəhəri, Həsən bəy Zərdabi küçəsi 88A

e-poçt: Aliyev576@scientifictext.ru

Açar sözlər: müəssisə, risk, araşdırılma, nəzəri, klassik, sahibkarlıq, maliyyə, tərif.

Ключевые слова: предприятие, риск, исследование, теоретическое, классическое, предпринимательство, финансы, определение.

Keywords: enterprise, risk, exploration, theoretical, classic, entrepreneurship, finance, definition.

Zaur Əliyev

Müəssisə risklərinin araşdırılmasının nəzəri əsasları

Xülasə

Müəssisə risklərinin araşdırılması xüsusi aktualıq kəsb etdiyinə görə onun nəzəri əsaslarının tədqiqinə böyük zərurət yaranmışdır. Bu baxımdan klassik sahibkarlıq risk nəzəriyyəsi və risklərin idarə edilməsi prosesində qeyri-müəyyənlik problemi araşdırılmışdır. Riskin ən çox yayılmış tərifləri ümumiləşdirilərək məqalədə onların ümumi ortaq cəhətləri müəyyən edildi.

Məqalədə maliyyə risklərinin müəyyən edilməsinə dair müxtəlif yanaşmalara nəzər yetirdikdən sonra risklərin növləri tədqiq olunmuşdur. Hər hansı bir iqtisadi fəaliyyətdə həmişə müəyyən təsərrüfat əməliyyatlarının xüsusiyyətlərindən yaranan pul itkisi təhlükəsi var. Bu baxımdan, müəllif daha ətraflı araşdırmaq məqsədilə bütün riskləri qruplaşdırmışdır. Kateqoriyalardan, mənbələrdən, idarə olunma yanaşmalarından asılı olmayaraq demək olar ki, bütün risklər məqalədə təklif olunduğu kimi bir neçə mövqedən təsnifləşdirilə bilər. Risk nəzəriyyəsi sahəsindəki araşdırmaların ümumiləşdirilməsi və iqtisadiyyatın real sektorundakı müəssisələrin fəaliyyətinin mövcud reallıqlarının təhlili müəllifə risklərin təsnifatını təklif etməyə imkan verir.

Заур Алиев

Теоретические основы исследования рисков предприятия

Резюме

В связи с особой актуальностью изучения рисков предприятия возникает большая потребность в изучении его теоретических основ. В связи с этим изучена проблема классической теории бизнес-рисков и неопределенности в процессе управления рисками. В статье обобщаются наиболее распространенные определения риска и выявляются их общие стороны.

В статье исследуются виды рисков после рассмотрения различных подходов к определению финансовых рисков. Любая экономическая деятельность всегда сопряжена с риском потери денег из-за характера определенных бизнес-операций. Для более детального изучения данного вопроса были сгруппированы все риски. Независимо от категорий, источников и подходов к управлению практически все риски можно классифицировать с нескольких позиций, как это предлагается в статье. В результате обобщения исследований в области теории риска и анализа существующих реалий деятельности предприятий реального сектора экономики предложена классификация рисков.

Zaur Aliyev

Theoretical foundations of the exploration of enterprise risks

Summary

Due to the fact that the study of enterprise risks was of particular relevance, there is significant demand for the study of its theoretical foundations. In this regard, the classical theory of entrepreneurial risk and the problem of uncertainty in the risk management process were investigated. The most common definitions of risk are summarized and their common common views are identified in the article.

In the article, the types of risks have been investigated after considering various approaches to the definition of financial risks. In any economic activity, there is always a risk of monetary losses arising from the specifics of certain business operations. In this regard, the author has grouped all risks in order to examine them in more detail. Almost all risks, regardless of categories, sources, approaches to management, can be classified from several positions, as proposed in the article. Generalization of research in the field of risk theory and analysis of the current realities of the activities of enterprises in the real sector of the economy allow the author to offer a classification of risks.

Ədəbiyyat

1. Агапова, И.И. История экономических учений / Ирина Ивановна Агапова. - М.: Магистр, - 2019. - 301 с.
2. Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов (Серия Великие экономисты и менеджеры) / Переводчик Клюкин П.Н. - М.: Эксмо, - 2020. - 1056 с.
3. Ядгаров, Я.С. История экономических учений / Я.С.Ядгаров. - 4-е изд., перераб. и доп. - М.: ИНФРА-М, - 2020. - 474 с.
4. Маршалл, А. Основы экономической науки / Перевод: В. Бомкин, Валерий Рысин, Р. Столпер. - М.: Эксмо, - 2007. - 832 с.
5. Пигу, А.С. Экономическая теория благосостояния. М.: Прогресс, - 1985. - 456 с.
6. Носова, С.С. Экономическая теория / Светлана Сергеевна Носова. - 4-е изд., стер. - М.: КНОРУС, - 2017. - 792 с.
7. Экономическая теория / М.П.Козулько [и др.]; под общ. ред. Т.С.Силюк. - Брест: БрГУ, - 2016. - 153 с.
8. Музалевский, А.А. Управление риском / А.А.Музалевский. - СПб.: РГГМУ, - 2020. - 56 с.
9. Гэлбрейт, Д.К. Новое индустриальное общество / Д.К.Гэлбрейт - М.: Эксмо, - 2008. - 1200 с.
10. Габуева, Л.А. Экономические основы российского здравоохранения. Институциональная модель / Л.А.Габуева, В.М.Шипова, О.Ю.Александрова. - М.: Дело, - 2018. - 326 с.
11. Knight, F.H. Risk, uncertainty and profit / F.H.Knight. - New York: Hart, Schaffner and Marx, - 1921. - 388 p.
12. Найт, Ф.Х. Риск, неопределенность и прибыль: Пер. с англ. М.Я.Каждана; Научный редактор перевода В.Г.Гребенников. - М.: Дело, - 2003. - 360 с.
13. Архипов, А.П. Страхование и управление рисками. Проблемы и перспективы / А.П.Архипов, Н.П.Кузнецова, С.А.Белозеров. - М.: Проспект, - 2021. - 528 с.
14. Выборнова, О.Н. Управление рисками обработки информации на основе экспертных оценок: / Дисс. ... канд. экон. наук. / - Астрахань: АГТУ, 2017. - 174 с.
15. Xankişiyeв, В.А. Sığorta fəaliyyətinin əsasları / В.А.Ханкиşiyeв. - В.: İqtisad Universiteti, - 2006. - 274 s.
16. Вяткин, В.Н. Риск-менеджмент / В.Н.Вяткин, В.А.Гамза, Ф.В.Маевский. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Юрайт, - 2019. - 365 с.
17. Лаврушин, О.И. Банковские риски / О.И.Лаврушин, И.В.Ларионова, Н.И.Валенцева [и др.]. - М.: Кнорус, - 2021. - 362 с.
18. Жуковский, В.И. Оценка рисков и многошаговые позиционные конфликты / В.И.Жуковский, М.Е.Салуквадзе. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Юрайт, - 2019. - 305 с.
19. Кунин, В.А. Управление рисками промышленного предпринимательства (теория, методология, практика) / В.А.Кунин. - СПб.: Санкт-Петербургской академии управления и экономики, - 2011. - 184 с.

20. Пименов, Н.А. Управление финансовыми рисками в системе экономической безопасности / Н.А.Пименов. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Юрайт, - 2019. - 326 с.
21. Поляк, Г.Б. Финансовый менеджмент / Г.Б.Поляк. - 4-е изд., перераб. и доп. - М.: Юрайт, - 2019. - 456 с.
22. Касьяненко, Т.Г. Анализ и оценка рисков в бизнесе / Т.Г.Касьяненко, Г.А.Маховикова. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Юрайт, - 2019. - 381 с.];
23. Страхование / Е.Г.Князева [и др.]. - Екатеринбург: Урал. ун-та, - 2019. - 241 с.
24. Aggarwal, A. Model risk - daring to open up the black box / A.Aggarwal, M.V.Beck, M.Cann [et al.] // *British Actuarial Journal*, - 2016. - vol. 21, no. 2, p. 229-296
25. Белов, П.Г. Управление рисками, системный анализ и моделирование: [в 3 частях] / П.Г.Белов. - М.: Юрайт, - ч. 1. - 2019. - 211 с.
26. Пасько, Е.А. Страхование и управление рисками / Е.А.Пасько.- Ставрополь: СКФУ, - 2017. - 129 с.
27. Binita, K.C. Multi-hazard climate risk projections for the United States / K.C.Binita, J.M.Shepherd, Anthony W.King [et al.] // *Natural Hazards*, - 2021. - Vol. 105. Issue 2, - p. 1963-1976.
28. Christiansen, M.C. Stress scenario generation for solvency and risk management / M.C.Christiansen, L.F.B.Henriksen, K.J.Schomacker [et al.] // *Scandinavian Actuarial Journal*, - 2016. - Issue 6, - p. 502-529.
29. Fung, D.W.H. The Implications of the China Risk-Oriented Solvency System on the Life Insurance Market / D.W.H Fung, D.Jou, A.J. Shao [et al.] // *Geneva Papers on Risk and Insurance: Issues and Practice*, - 2018. - v. 43, - p. 615-632.
30. Страхование и управление рисками / Г.В. Чернова [и др.]. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Юрайт, - 2019. - 767 с.
31. Шахов, В.В. Теория и управление рисками в страховании / В.В.Шахов, В.Г.Медведев, А.С.Миллерман. - М.: Финансы и статистика, - 2018. - 224 с.
32. Архипов, А.П. Страхование и управление рисками: проблемы и перспективы / А.П.Архипов, А.Н.Базанов, С.А.Белозеров [и др.]. - М.: Проспект, - 2017. - 528 с.

Мəqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 04.02.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 08.02.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2022

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ ОСВОБОЖДЕННЫХ ОТ АРМЯНСКИХ ОККУПАНТОВ ТЕРРИТОРИЙ АЗЕРБАЙДЖАНА

Эльдар Абиев

*Азербайджанский Государственный Экономический Университет
Международный центр магистратуры и докторантуры, магистрант
АЗ 1007, город Баку, ул. Аббас Саххат 45А
e-почта: abiyev_201@mail.ru*

Açar sözlər: marketing, işğal, iqtisadiyyat, infrastruktur, sənaye, kənd təsərrüfatı, təsnifat, sənaye sahələri, inkişaf.

Ключевые слова: маркетинг, оккупация, экономика, инфраструктура, промышленность, сельское хозяйство, классификация, отрасли промышленности, развитие.

Keywords: marketing, occupation, economy, infrastructure, industry, agriculture, classification, industries, development.

Eldar Abiyev

Azərbaycanın erməni işğalçılarından azad edilmiş ərazilərində iqtisadiyyatın vəziyyəti və inkişaf perspektivlərinin təhlili

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanın erməni qəsbkarlarından azad edilmiş rayonlarında iqtisadiyyatın infrastrukturunun, sənayesinin və aqrar sektorunun vəziyyətinin və inkişaf perspektivlərinin öyrənilməsinə diqqət yetirilir. Aydınlıq gətirmək və tədqiqatın əhatə dairəsini genişləndirmək üçün iqtisadiyyatın təyin edilmiş əsas elementlərindən ibarət olan obyektlərin təsnifatları verilmişdir.

Tədqiqata başlamazdan əvvəl erməni işğalı və geri alınmış ərazilərin iqtisadiyyatının yenidən qurulması ilə bağlı tarixi və bir sıra amillərin nəzərə alınması tövsiyə olunur.

Эльдар Абиев

Анализ состояния и перспектив развития экономики освобожденных от армянских оккупантов территорий Азербайджана

Резюме

В статье исследуются состояние и перспективы развития инфраструктуры, промышленности и аграрного сектора экономики на освобожденных от армянских захватчиков регионах Азербайджана. Для ясности и в целях раскрытия масштабов исследования приводятся классификации объектов выше обозначенных базовых элементов экономики.

Прежде, чем начать исследование рекомендуется учесть историю и ряд факторов, связанных с армянской оккупацией и воссозданием экономики отвоєванных территорий.

Eldar Abiyev

Analysis of the state and prospects for the development of the economy of the territories of Azerbaijan liberated from the Armenian invaders

Summary

The article focuses on the scientific foundations of the study of the state and prospects for the development of infrastructure, industry and the agricultural sector of the economy in the regions of

Azerbaijan liberated from the Armenian invaders. For clarity and in order to reveal the scope of the study, classifications of objects above the designated basic elements of the economy are given.

Before starting the study, it is recommended to take into account the history and a number of factors related to the Armenian occupation and the reconstruction of the economy of the reclaimed territories.

Литература

1. Quliyev E N. Ölkənin iqtisadi inkişafı problemləri.-İqtisad elmləri: nəzəriyyə və praktika № 3-4 (2007). Bakı: "İqtisad Univesiteti" nəşriyyatı. 2008, səh. 44-49.
2. Ибрагимов, Л.А. Инфраструктура товарного рынка : учеб. пособие / Л.А. Ибрагимов.- 2-е изд., перераб. и доп. — Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2015 .— 360 с.
3. Носова, Светлана Сергеевна. Экономическая теория : учебник / С.С. Носова. — 4-е изд., стер. — Москва: КНОРУС, 2017. - 792 с. (116-126)
4. Экономика предприятия (организации) [Электронный ресурс] : учебное пособие. – Эл. изд. - Электрон. текстовые дан. (1 файл pdf: 501 с.). - Нижний Новгород: НОО "Профессиональная наука", 2018. – Режим доступа <http://scipro.ru/conf/enterpriseeconomy.pdf>.
5. https://gufo.me/dict/economics_terms/%D0%98%D0%9D%D0%A4%D0%A0%D0%90%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%A3%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%A0%D0%90
6. https://studref.com/516014/ekonomika/klassifikatsiya_harakteristika_elementov_infrastruktury
7. <http://www.topknowledge.ru/econteoriya/1914-klassifikatsiya-otraslej-materialnogo-proizvodstva.html>
8. <https://studizba.com/lectures/115-selskoe-hozjajstvo-i-pishevaja-promyshlennost/1617-jekonomika-i-organizacija-proizvodstva-na-predpriyatijah-pishevoj-promyshlennosti/30438-2-klassifikacija-otraslej-narodnogo-hozjajstva-i-promyshlennosti.html>
9. <https://report.az/ru/analitika/promyshlennyj-potencial-karabaha-i-vostochnogo-zangezura/>
10. https://azertag.az/ru/xeber/Vusal_Gasymly_Karabah_obladaet_bolshim_ekonomicheskim_potencialom-1621969
11. <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-sostoyaniya-transportnoy-infrastruktury-regiona/viewer>
12. <http://interfax.az/view/839245>
13. https://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks/

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 08.03.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 11.03.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2022